

egenum, attendite peregrinum. Facite quod soletis, facite quod non soletis. Crescit doctrina, crescant opera bona. Laudatis sementem, exhibete messem. Amen.

~~~~~

SERMO XXVI¹.

De verbis Psalmi xciv. *Venite, adoremus et prosternamur ei, fleamus ante Dominum qui nos fecit* etc. Et de verbis Apostoli ad Gal. cap. ii. *Nam si per legem justitia* etc. Et cap. iii. *Si enim data esset Lex quae possit vivificare.* Et ad Rom. cap. ix. *O homo, tu quis* etc. Et cap. xi. *O altitudo* etc. Contra hæresim Pelagianorum.

I. PSALMUS quem cantavimus Deo, et nos invicem exhortati sumus, ut « adoremus eum, et prosternamur illi, » et fleamus ante Dominum, qui nos fecit, » admonet quærere aliquanto diligentius, quid sibi velit quod ait : « Qui » nos fecit, » Quod enim homo a Deo creatus est, nullus dubitat homo, nisi qui ingratus est. Novimus enim, quia ita legimus, et ita credidimus, quod fecit Deus hominem, inter multa quæ fecit, ad imaginem suam². Hæc hominis est prima conditio, hæc est humana prima creatura. Non tamen arbitror, hoc nos pro magno voluisse commonere Spiritum sanctum in hoc Psalmo, quod ait : « Fleamus » ante Dominum, qui nos fecit³. » Alio enim loco dicit : « Ipse fecit nos, et non ipsi nos⁴. » Unde quidem, ut

¹ Alias de verbis Apostoli ii. — Cod. Cass. ii, fol. 172 habet titulum : « Sermo habitus in basilica theodosiana. » — ² Gen. i. — ³ Psal. xciv, 6. — ⁴ Id. xcix, 3.

dixi, Christianus dubitat nemo : quia non solum Deus creavit primum hominem, ex quo omnes homines, sed Deus hodieque creat singulos homines; ille qui ait cuidam sancto suo : « Prius quam te formarem in utero, novi » te¹. » Prius ergo creavit hominem sine homine, modo creat hominem ex homine. Tamen sive hominem sine homine : sive hominem ex homine, Ipse fecit nos, et non ipsi nos. Ad istum itaque primum verborum istorum et facilem sensum, sed tamen verum, « adoremus eum, » fratres, « et prosternamur ei, et ploremus ante Dominum » qui nos fecit. » Non enim fecit, et deserit : non enim curavit facere, et non curat custodire. « Ploremus ante » Dominum, qui nos fecit : » quia non ploravimus quando nos fecit, et tamen fecit. Qui ergo fecit antequam rogetur, deserit eum rogatur? Tanquam ergo dubitaret homo utrum exaudiretur orans, admonuit eum Scriptura, cum dicit : « Ploremus ante Dominum, qui nos fecit. » Utique exaudit quos fecit : utique non potest non curare quos fecit.

II. Verumtamen altiore intellectu, et, quantum existimo, utiliore, vidit quosdam Spiritus sanctus dicentes vel dicturos, quod Deus fecerit eos homines, justos autem ipsi se faciant : prævidit eos, admonuit eos, et ab hac extollentia revocavit eos, dicens, Ipse fecit nos, et non ipsi nos. Quare enim addidit : « Et non ipsi nos, » cum sufficeret dicere : « Ipse fecit nos? » nisi quia illam facturam voluit admonere, ubi dicunt homines, Ipsi fecimus nos, id est, ut justi essemus, justos nos libera voluntate fecimus : quando conditi sumus, liberum arbitrium accepimus; ut ergo justus simus, libero id arbitrio agimus. Quid adhuc Deum invocamus, ut justos nos faciat, quod habemus in potestate, ut nos ipsi justos faciamus? Audite, audite : Et

¹ Jerem. 1, 5.

justos et injustos, Ipse fecit nos, et non ipsi nos. Creatus est primus homo in natura sine culpa, in natura sine vitio: creatus est rectus, non se fecit rectum. Quid se autem ipse fecerit, notum est: cadens a manu figuli fractus est. Regebat enim eum ipse qui fecerat, voluit deserere a quo factus erat, permisit Deus, tanquam dicens, Deserat me, et inveniatur se, et misera sua probet quia nihil potest sine me.

III. Hoc modo ergo ostendere voluit Deus homini quid valeat liberum arbitrium sine Deo. O malum liberum arbitrium sine Deo! Experti sumus quid valeat sine Deo. Ideo miseri facti sumus, quia sine Deo quid valeat experti sumus. Experti ergo tandem aliquando noverimus, et venite adoremus eum, et prosternamur ei. « Venite adoremus, et prosternamur illi, et fleamus coram Domino qui nos fecit: » ut perditos nos per nos, reficiat nos qui fecit nos. Ecce bonus factus est homo, et per liberum arbitrium factus est malus homo: quando facturus est bonum hominem malus homo per liberum arbitrium deserens Deum? Servare se non potuit bonus bonum, et facturus est se malus bonum? Cum esset bonus, non se servavit bonum; et cum sit malus, dicit, Facio me bonum? Quid facis malus, qui peristi bonus, nisi reficiat te qui permanet bonus?

IV. « Ipse ergo fecit nos, et non ipsi nos. Nos autem populus ejus et oves pascuæ ejus¹. » Ecce fecit nos homines populum suum, qui nos fecit. Non enim creati homines jam populus ejus eramus. Videte, fratres mei, et de ipsius Psalmi verbis attendite, unde dixerit, Ipse fecit nos, et non ipsi nos. Hinc dixit, Fecit nos, et non ipsi nos, ut simus « populus ejus et oves pascuæ ejus. » Ipse fecit nos. Nam et Paganis nascuntur, et omnes impii, omnes adversarii Ecclesiæ ejus, ut nascerentur, ipse fecit eos. Non enim alius Deus creavit eos.

¹ Psal. xciv, 3.

Qui de Paganis nascuntur, ab ipso facti sunt, ab ipso creati sunt; et non sunt populus ejus, et oves pascuæ ejus. Communis est omnibus natura, non gratia. Natura non putetur gratia; sed et si putetur gratia, ideo putetur gratia, quia et ipsa gratis concessa est. Non enim homo qui non erat promeruit ut esset. Si promeruit, jam erat: sed nondum erat. Ergo qui promeretur, non erat; et tamen factus est: nec ut pecora factus est, nec ut arbor factus est, nec ut saxum factus est; sed factus est ad imaginem Creatoris¹. Hoc beneficium quis dedit? Deus qui erat, et ex æterno erat. Cui dedit? Homini qui nondum erat. Dedit qui erat, accepit qui non erat. Quis autem hoc facere potuit, nisi qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt²? De quo dicit Apostolus: « Qui nos elegit ante mundi constitutionem³. » Elegit ante mundi constitutionem: in mundo isto facti sumus, nec mundus erat quando electi sumus. Ineffabilia mirabilia, fratres mei. Quis hoc explicare suffecerit? quis saltem quod explicet, cogitare? Eliguntur qui non sunt: nec errat qui eligit, nec vane eligit. Eligit tamen, et habet electos, quos creaturus est eligendos: habet autem apud se ipsum, non in natura sua, sed in præscientia sua.

V. Ergo nolite extolli: homines sumus; Ipse fecit nos. Et fideles sumus: si tamen sumus, quando ista contra gratiam disputamus: sed ecce fideles sumus; etiam fideles, etiam justos, quia justus ex fide vivit⁴: « Ipse fecit nos, et non ipsi nos. » Quæro quid nos fecerit? Dicitur es, Homines. Non inde Psalmus loquebatur, illud scimus, illud notum est, illud patet: nec magna, ut hoc noverimus, doctrina indigemus, quia homines ipse nos fecit. Sed unde loquebatur, vide: Ipse fecit nos, et non ipsi nos. Quid nos fecit, nisi quod su-

¹ Florus ad Rom. iv. — ² Rom. iv, 17. — ³ Ephes. 1, 4. — ⁴ Rom. 1, 17.

mus? Quid autem sumus? « Nos autem. » Ecce quid sumus. Quid? « Populus ejus et oves pascuæ ejus. » Ipse nos fecit populum suum, ipse nos fecit oves pascuæ suæ. Qui misit jugulandam ovem innoxiam, fecit oves de lupis. Hæc est gratia. Excepta illa communi gratia naturæ, qua homines facti sumus, nec digni fuimus, quia non fuimus: excepta illa gratia, hæc est major gratia qua facti sumus « populus ejus et oves pascuæ ejus, » per Jesum Christum Dominum nostrum.

VI. Sed dicit aliquis: Per Jesum Christum facti sumus, ut etiam homines essemus. Ita vero, per Jesum Christum facti sunt et Pagani. Nam Pagani, non ut essent Pagani, sed ut essent homines, per Jesum Christum facti sunt. Quis est enim Jesus Christus, nisi « in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum? » Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt¹. » Illi ergo debent et Pagani quod homines creati sunt; et tanto magis puniendi, quia dimiserunt eum a quo facti sunt, et coluerunt quæ ipsi fecerunt.

VII. Excepta ergo illa gratia, qua condita est humana natura; (hæc enim Christianis Paganisque communis est:) hæc est major gratia, non quod per Verbum homines creati sumus, sed quod per Verbum carnem factum fideles facti sumus. Unus enim Deus, et unus mediator Dei et hominum homo Christus Jesus in principio erat Verbum. Nondum erat homo Christus Jesus, et Verbum erat apud Deum; et Deus erat Verbum. Ipse mundus non erat, quando Deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt, et mundus per ipsum factus est. Ergo tunc quando nos fecit, ut homines essemus, nondum erat homo. Magis istam gratiam commendat Apostolus Christianis, ubi dicit: « Unus enim Deus, et unus mediator Dei et hominum². »

¹ Joan. I, 1, etc. — ² I Tim. II, 5.

Non ait, Christus Jesus; ne tu putares secundum Verbum dictum: sed addidit, homo: Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus. Quid est mediator? Per quem conjungeremur, per quem reconciliaremur: quia peccatis propriis separati jacebamus, in morte eramus, prorsus perieramus. Non erat Christus homo, quando creatus est homo: ne periret homo, ille factus est homo.

VIII. Hæc vobis contra novellam hæresim, quæ tentat assurgere, sæpe disputare cogimur: quia vos firmos volumus esse in bono, integros autem a malo. Hæc enim est disputatio eorum, quando primo exoriri cœperunt, et contra gratiam disputare, multum tribuentes non libertati hominis, sed infirmitati; et jacentem miserum hominem ideo extollentes, ne manu sibi desuper porrecta valeat surgere. Disputantes ergo contra gratiam pro libero arbitrio, fecerunt auribus piis et catholicis offensionem. Cœperunt horreri, cœperunt ut certa pernicies devitari; cœpit de illis dici, quod contra gratiam disputarent: et invenerunt ad relevandam istam invidiam tale commentum. Non, inquit, contra gratiam Dei disputo. Unde probas? Eo ipso, inquit, non contra gratiam Dei disputo, quod liberum arbitrium defendo. Videte acumen, sed vitreum. Quasi lucet vanitate, sed frangitur veritate. Attendite quam sit quasi acute excogitatum quod dicere voluerunt. Hoc ipso, inquit, quia liberum arbitrium hominis defendo, et dico quia liberum arbitrium sufficiens est ut justus sim, non sine gratia Dei dico. Erectæ sunt aures piorum: jam qui ista audit, incipit gratulari. Deo gratias. Non sine Dei gratia defendit liberum arbitrium. Est enim liberum arbitrium, sed nihil valet sine Dei gratia. Si ergo liberum arbitrium non sine Dei gratia defendunt, quid mali dicunt? Expone ergo nobis, o doctor, quam di-

cas gratiam. Cum dico, inquit, liberum hominis arbitrium, vide quia hominis dico. Quid deinde? Hominem quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo hominem Deus creavit, et homini Deus liberum donavit arbitrium, quidquid potest homo de libero arbitrio, cujus gratiæ debetur, nisi ejus qui eum condidit cum libero arbitrio? Et hoc quasi acute ab ipsis dictum.

IX. Videte tamen, fratres mei, quomodo illam generalem gratiam prædicent, qua creatus est homo, qua homines sumus: et utique et cum impiis homines sumus, sed non cum impiis Christiani sumus. Hanc ergo gratiam qua Christiani sumus, ipsam volumus prædicent, ipsam volumus agnoscant; ipsam volumus, de qua dicit Apostolus, « Non irritam facio gratiam Dei. Nam si per Legem » justitia: ergo Christus gratis mortuus est¹. » Videte unde dixit Apostolus. De Lege dixit: « Si per Legem justitia; » ergo Christus gratis mortuus est. » Quia ergo ex Lege non erat justitia, ideo mortuus est Christus, ut per fidem justificentur, qui ex Lege non justificabantur. « Si enim, » inquit, data esset Lex quæ posset vivificare, omnino ex » Lege esset justitia²: » quod etiam hesterno die commemoravimus³: « sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, » ut promissio: » promissio, non prædictio. Qui promisit, ipse facit. « Ut promissio, inquit, ex fide Jesu Christi data » retur credentibus. » Ecce quales nos invenit gratia Salvatoris, quos nec Lex sanos facere potuit. Quare autem dabatur Lex, si sufficiebat natura? Et tamen nec Lex sufficere potuit, ita infirma erat ipsa natura: data est Lex, sed non quæ posset vivificare. Quare ergo data est Lex? « Lex, » inquit Apostolus, « prævaricationis gratia data est⁴: » prævaricationis gratia posita est, ut te faceret prævarica-

¹ Galat. II, 21. — ² Id. III, 21, 22. — ³ Ser. Alias 13 de verbis Apostoli. — ⁴ Ibid. 9.

torem. Quare, ut me faceret prævaricatorem? Quia noverat Deus superbiam tuam: noverat quia dicebas, O si sit qui doceat, o si sit qui mihi ostendat. Ecce Lex dicit tibi: « Non concupisces¹. » Cognovisti Legem dicentem: « Non concupisces. » Surrexit concupiscentia, quam non noveras; inerat enim, sed nesciebatur: cœpisti conari vincere quod inerat, et apparuit quod latebat. Superbe, per Legem factus es prævaricator: agnosce gratiam, et esto laudator.

X. Sed Legem, inquis, quis dedit? Quia sunt homines vani, et pejus impii, qui dicunt Legem ab alio datam, gratiam vero per Dominum nostrum Jesum Christum; quasi Legem malam, quasi Legem perversam, gratiam vero rectam: et volunt ita discernere duo Testamenta, ut vetus Testamentum dicant esse anescio quo principe tenebrarum: novum autem Testamentum a Domino Deo Patre Domini nostri Jesu Christi. Ipsum apostolum Paulum audi. Si propterea putas Legem datam ab alio, non a Deo, quia per illam factus es prævaricator; audi ipsum Apostolum Legis laudatorem: « Itaque, inquit, Lex quidem » sancta, et mandatum sanctum: » adde, « et justum: » adhuc adde, « et bonum. Quod ergo bonum est, inquit, mihi » factum est mors? Absit: sed peccatum ut appareat » peccatum². » Erat enim peccatum, sed latebat peccatum. Quando latebat peccatum? Quando te adversarium nondum patiebatur. Cœpisti conari, et apparuit qui tenebat. Quando sequebaris, catenam non sentiebas: quæsisti refugium, et apparuit vinculum; voluisti fugere, et cœpisti trahi. Quia ergo cœpisti trahi, subveniat tibi qui non est ligatus. Quis non est ligatus, nisi qui dixit, « Si invenistis in me peccatum, » dicite³? » Quis non est ligatus, nisi qui dixit: « Ecce venit » princeps mundi, et in me nihil inveniet⁴? » Quare me oc-

¹ Rom. VII, 7. — ² Ibid. 12, 13. — ³ Joan. VIII, 46. — ⁴ Id. XIV, 30.

cidat, nihil inveniet : quia mors peccato juste debetur. Quare ergo morieris? « Ut sciant, inquit, omnes, quia vobis luntatem Patris mei facio¹. » Ipse solvit, qui ligatus non est : ipse a mortuis liberat, qui est in mortuis liber.

XI. Sed ipse misit et Legem. Per servum suum Legem, per se ipsum gratiam. Attende Elisæum in magno altoque mysterio, tanquam prophetam, agendo prænuntiantem, non solum loquendo. Mortuus erat filius hospitæ ipsius. Quid significabat mortuus puer, nisi Adam? Nuntiatum est sancto Prophetæ, gerenti in prophetia typum Domini nostri Jesu Christi : misit per servum baculum suum, et ait illi : « Vade, vade, pone super puerum mortuum². » Perrexit ille, tanquam servus obediens. Sciebat Propheta quid fecerat. Posuit baculum supra mortuum, non surrexit. « Si enim data esset Lex quæ possit vivificare, omnino ex Lege esset justitia³. » Non ergo potuit Lex vivificare. Venit ipse grandis ad parvulum, salvator ad salvandum, vivus ad mortuum : venit ipse. Et quid fecit? Juvenilia membra contraxit, tanquam se ipsum exinaniens, ut formam servi acciperet⁴. Juvenilia ergo membra contraxit, parvum se parvo coaptavit, ut efficeret corpus humilitatis nostræ conforme corpori gloriæ suæ⁵. Itaque in isto typo Christi prophetice expresso suscitatus est mortuus, tanquam justificatus est impius.

XII. Ista gratia prædicetur, ista est gratia Christianorum per hominem Mediatorem, per passum et resuscitatum, qui ascendit in cœlum, et captivavit captivitatem, et dedit dona hominibus. Ista, inquam, gratia prædicetur, contra istam gratiam ab ingratis non disputetur. Baculus propheticus mortuo non suffecit : ipsa mortua natura sufficeret? Et istam qua conditi sumus, quanquam

¹ Joan. xiv, 31. — ² 4 Reg. xv. — ³ Galat. iii, 21. — ⁴ Philip. ii, 7.

⁵ Id. iii, 21.

hoc nomine appellatam minime legerimus, tamen quia gratis data est, gratiam fateamur. Sed ostendamus vobis majorem esse istam, qua Christiani sumus : attendite. Antequam conditi essemus, nihil boni merebamur; et ideo gratia, qua conditi sumus, cum boni nihil mereremur. Si ergo magna est gratia, quando nihil boni merebamur; quanta gratia est, quando tantum mali merebamur? Qui nondum erat, bene non merebatur; peccator et male merebatur. Nondum erat qui factus est, nondum erat; sed nec offenderat. Nondum erat, et factus est : offendit, et salvatus est. Qui nondum erat, nihil sperabat, factus est : lapsus autem damnationem expectabat, et liberatus est. Hæc est gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Ipse fecit nos¹, et antequam essemus omnino ipse fecit nos, et factos et lapsos ipse et justos fecit nos, et non ipsi nos. Si qua igitur in Christo nova creatura, lapsa est vetus, facta est nova.

XIII. Una erat massa perditionis ex Adam, cui non nisi supplicium debebatur : facta sunt vasa inde in honorem ex eadem massa. « Habet enim potestatem figulus luti, ex eadem massa². » Qua massa? Certe jam perierat, certe jam illi massæ justa damnatio debebatur. Gratulare, quia tu evasisti : mortem quippe debitam evasisti, et vitam non debitam reperisti. « Habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam. » Sed dicis : Me quare fecit in honorem, et alium in contumeliam? Quid responsurus sum? Auditurus es Augustinum, qui non audisti Apostolum dicentem : « O homo, tu quis es qui respondeas Deo³? » Duo parvuli nati sunt : si debitum quæras, ambo tenent massam perditionis. Sed cur mater alium portat ad gratiam, alium mater dormiens suffocat? Dicturus es mihi

¹ Psal. xcix, 3. — ² Rom. ix, 21. — ³ Ibid. 20.

quid ille meruit, qui portatur ad gratiam, quid ille meruit, quem mater dormiendo suffocat? Ambo nihil boni meruerunt: sed « habet figulus luti potestatem, » ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud » in contumeliam. » Disputare vis mecum? Imo mirare mecum, et exclama mecum: « O altitudo divitiarum¹! » Ambo expavescamus, ambo clamemus: « O » altitudo divitiarum! » Ambo in pavore concordemus, ne in errore pereamus. « O altitudo divitiarum sapientiæ » et scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et » investigabiles viæ ejus! » Scrutare inscrutabilia, fac impossibilia, corrumpere incorruptibilia, vide invisibilia.

XIV. « Inscrutabilia sunt judicia ejus, » audisti, sufficiat tibi: « et investigabiles viæ ejus. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Aut » quis prior dedit illi, et retribuetur ei²? » Quis prior dedit, cum totum gratis accepit? « Quis prior dedit illi, » et retribuetur ei? » Si Dominus retribuere vellet, nihil nisi pœnam debitam retribuisset. Nihil dederunt, ut eis retribuere. « Pro nihilo salvos faciet illos³. Quis » prior dedit illi, » quasi suorum gratia meritorum? « Quis prior dedit illi, » quis prævenit gratiam, quæ gratis datur? Si aliquid meritorum antevenit gratiam, jam non gratis datur, sed ex debito redditur. Si autem gratis non datur, gratia quare vocatur? « Quis ergo prior dedit » illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum » et in ipso sunt omnia⁴. » Quæ utique, nisi omnia bona quæ ab illo accepimus, et accepimus ut boni simus? Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est immutatio⁵. Nam tu in pejus mutatus es: apud quem

¹ Rom. xi, 33. — ² Ibid. 34, 35. — ³ Psal. lv, 8. — ⁴ Rom. xi, 35, 36. — ⁵ Jacob. i, 17.

non est immutatio, ipse subvenit. Apud quem non est, nec momenti obumbratio: nam tu in tenebris noctis tuæ jaces. Ab illo ergo omnia: nemo illi prior aliquid dedit, nemo exigat debitum. « Gratia salvi facti estis per fidem, » et hoc non ex vobis, sed Dei donum est¹. »

XV. Sed movet me, inquis, quod ille perit, ille baptizatur: movet me, movet tanquam hominem. Si verum vis audire, et me movet quia homo sum. Sed si et tu homo, et ego homo²; ambo audiamus dicentem: « O homo! » Utique si ideo movemur, quia homines sumus, ipsam naturam humanam infirmam ac debilem Apostolus alloquitur, dicens: « O homo, tu quis es qui respondeas » Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, Cur » me sic fecisti³? » Si posset loqui pecus, et dicere Deo: Quare istum hominem fecisti, et me pecudem: nonne juste succenseres et diceres: O pecus, tu quis es qui respondeas Deo? Et tu homo es, sed ad Deum pecus es: et utinam sis pecus ejus et ovis pascuæ ejus. Agnosce beneficia pastoris, et non sequeris lupos erroris. Lupi eramus: Fuimus et nos natura filii iræ, sicut et cæteri⁴. sed mortua est ovis, et fecit nos oves. « Ecce agnus Dei, ecce » qui tollit peccatum, » non hujus aut illius, « sed mundi⁵. » Nihil ergo nobis, fratres mei, ex eo quod aliquid sumus, si tamen in ejus fide aliquid sumus, quantumcumque sumus, nihil nobis arrogemus; ne et quod accepimus perdamus: sed in eo quod accepimus, illi gloriam demus, ipsum honoremus, semina sua ipse compluat. Quid haberet terra nostra, nisi ipse seminasset? Sed dat et pluviam, non deserit quod seminavit. « Dominus dabit » suavitatem, et terra nostra dabit fructum suum⁶. »
Conversi ad Dominum, etc.

¹ Ephes. ii, 8. — ² Florus ad Rom. ix. — ³ Rom. ix, 20. — ⁴ Ephes. ii, 3. — ⁵ Joan. i, 29. — ⁶ Psal. lxxxiv, 13.